

MIN KROP ER MIN

7
MODUL

MIN KROP

ER MIN

MIN KROP ER MIN

MODULET BERØRER SÆRLIGT FØLGENDE RETTIGHEDER FRA BØRNEKONVENTIONEN:

Børn skal beskyttes mod seksuelle overgreb (artikel 34).

Voksne (forældre og myndigheder) skal beskytte børn mod alle former for udnyttelse, vold og seksuelle overgreb og hjælpe børn, der har været udsat for dette (artikel 19 + 36).

Voksne skal hjælpe og beskytte børn, så de trives, udvikler sig sundt og er trygge (artikel 5, 6, 26 + 27).

De beslutninger, der træffes i forhold til et barn, skal tage hensyn til, hvad der er bedst for barnet. Staten skal have nogle regler, der beskytter børn og sikrer, at børn trives (artikel 3).

LÆRINGSMÅL I MODUL 7:

Eleverne kan samtale om, hvad der er god berøring, og hvad der er ubehagelig berøring.

Eleverne kan udtrykke viden om, hvad retten til at bestemme over egen krop betyder for børn.

Eleverne kan give eksempler på, hvad seksuelle overgreb er.

Eleverne kan give eksempler på, hvad børn og unge, der bliver udsat for seksuelle overgreb, kan gøre for at få hjælp.

OVERBLIK OVER MODUL 7:

- Startleg: 'Rør ved ...' (10 minutter)
- Opsamling fra sidst og introduktion (5 minutter)
- Temaøvelser (60 minutter)
  - Temaøvelse 1: 'Rar og ikke rar berøring' – vurderingsøvelse (15 minutter)
  - Temaøvelse 2: 'Seksuelle overgreb – hvad er det?' – filminterview og dobbeltcirkel (40 min.)
- Energizer: 'Ballonleg' (5 minutter)
- Afslutning og evaluering (10 minutter)

INDLEDNING TIL FAGPERSONEN

Modulet handler om retten til at bestemme over sin egen krop, om grænser og om seksuelle overgreb. Det overordnede formål med modulet er at udvikle elevernes viden om og færdigheder i disse temaer, så elevernes kompetencer til at håndtere problematikker relateret til grænser og seksuelle overgreb styrkes.

Red Barnet anbefaler, at man som fagperson sætter sig ind i kommunens procedurer ved bekymring, mistanke eller viden om vold og seksuelle overgreb. Læs mere i afsnittet 'Vold og seksuelle overgreb'(s. 11).

Mere end hvert 10. barn i Danmark bliver udsat for seksuelle overgreb i løbet af barndommen.³⁷ At arbejde pædagogisk og didaktisk med grænser og seksuelle overgreb er et vigtigt forebyggende arbejde, der kan styrke alle elevers evner og kompetencer til at kende og mærke egne grænser, at aflæse signaler, sige til og fra samt respektere sig selv og hinanden.

Når man arbejder fagligt med grænser og seksuelle overgreb i undervisningen, kan det potentielt igangsætte erkendelsesprocesser for elever, der har været udsat for seksuelle overgreb eller andre fysisk eller psykisk krænkende hændelser. Som fagperson er det derfor vigtigt at være opmærksom på og reagere på signaler fra eleverne, der kan give anledning til bekymring for, om de har været eller måske stadig udsættes for seksuelle overgreb. I den forbindelse er det vigtigt at vide, at der ikke findes entydige tegn på, at et barn har været udsat for et seksuelt overgreb. Reaktionen kan både vise sig som sociale og adfærdsmæssige signaler og i form af fysiske og psykiske tegn. Nogle viser tydelige tegn på mistvivsel, og andre viser ingen entydige tegn. Seksuelle overgreb er ofte en del af et større omsorgssvigt, og det er vigtigt at inddrage professionelle, der kan hjælpe med at afgøre og igangsætte den relevante hjælp til barnet. Har du en bekymring eller en mistanke om, at en elev har været udsat for et seksuelt overgreb, skal skolelederen orienteres, og kommunen skal underrettes.

INFORMATIONER OM TEGN PÅ SAMT HÅNDTERING AF MISTANKE OG VIDEN OM SEKSUELLE OVERGREB PÅ BØRN

Red Barnet

Du kan downloade Red Barnets fire hæfter om seksuelle overgreb mod børn:

- 'Når voksne krænker'
- 'Når mistanken opstår'
- 'Når en mistanke er blevet til en sag'
- 'Når overgrebene går verden rundt'

samt bogen 'Hvor slemt ka' det være? – En antologi om it-relaterede seksuelle overgreb på børn og unge'.³⁸ Alle materialer kan downloades fra www.redbarnet.dk/anmeld under 'Ressourcer'.

SISO

Yder professionel rådgivning og konsulentbistand i sager om seksuelle overgreb på børn og unge. Læs mere på: www.socialstyrelsen.dk/iso/seksuelle-overgreb

MATERIALER TIL MODUL 7

- Smartboard/flipover/tavle.
- Et musikinstrument eller musik fra en afspiller.
- Tre A4-ark, hvor der står henholdsvis 'RART', 'IKKE RART' og 'VED IKKE'.
- Undervisningsfilmen 'Seksuelle overgreb – hvad er det?', som findes på: www.redbarnet.dk/skole under 'Fagpersoner'.
- Alternativt filmen 'Det er din krop' til elever i 0. – 3. klasse, som kan findes på www.redbarnet.dk/skole under temaet 'Alle børn – om børns rettigheder'.
- Projektor/smartboard, så I kan se filmen sammen.
- 3-5 balloner afhængigt af antal elever i klassen.
- **Arbejdsark, modul 7, 'Interview om seksuelle overgreb' til hver elev.**
- **'Evalueringsark, modul 7' til hver elev.**

STARTLEG

10 minutter

'RØR VED'³⁹

Formål: at styrke samhørigheden samt illustrere forskellen på at være tæt på og langt fra hinanden.

Materialer: Et musikinstrument eller musik fra en afspiller.

Beskrivelse:

1. Fagpersonen fortæller eleverne, at de nu skal lytte til noget musik.
2. Mens musikken spiller, skal eleverne bevæge sig rundt eller danse med hurtige bevægelser.
3. Når musikken stopper, giver fagpersonerne en kommando som eksempelvis "rør noget blåt", "rør en sko", "rør en næse", "rør en øring". Der kan nævnes farver, kropsdele, smykker eller eksempler på tøj, som eleverne har på. Alle skal røre den pågældende farve, kropsdel eller ting på en anden – ikke sig selv.
4. Musikken starter igen, og eleverne bevæger sig på ny. Hver gang musikken stopper, gives en ny kommando.
5. Fagpersonen kan evt. lade en eller flere elever varetage opgaven med at styre musikken og uddele kommandoer.

Opsamling:

Fagpersonen spørger eleverne, hvordan de oplevede legen, og hvad de tænker; det er vigtigt at være opmærksom på, hvis legen skal blive god og sjov for alle. Fagpersonen kan eksempelvis spørge, hvilken betydning det har, hvordan man udfører den kommando, der bliver givet, og hvor på kroppen man bliver rørt. Notér pointer fra opsamlingen et synligt sted i lokalet, eksempelvis på smartboard eller flipover, så der evt. kan henvises til pointerne i dialogen om grænser i det videre arbejde i modulet.

³⁹ Inspireret af Association of Volunteers in International Service (2003).

OPSAMLING FRA SIDST OG INTRODUKTION

5 minutter

Fagpersonen indleder modulet med en kort opsamling på, hvad eleverne arbejdede med i det foregående modul. Spørg eksempelvis eleverne, hvad der gjorde særligt indtryk på dem, og om der er noget, de har tænkt på efterfølgende. Spørg evt. gruppen, hvem der kan huske, hvad I lavede sammen sidst, for at genaktivere elevernes viden.

Fagpersonen fortæller herefter, at klassen i dag skal arbejde med den rettighed, der hedder 'Børn skal beskyttes mod seksuelle overgreb'. Modulet handler også om den rettighed, der blev arbejdet med i modul 5, om at voksne (staten) skal beskytte børn mod alle former for udnyttelse, vold og seksuelle overgreb og hjælpe børn, der har været udsat for dette.

Modulet hedder 'Min krop er min' og handler om grænser og retten til at bestemme over sin egen krop samt om seksuelle overgreb.

Eleverne bliver introduceret til modulets læringsmål og indhold. Fagpersonen præsenterer modulets fire læringsmål og fortæller eleverne, at I skal lave to temåvelser, der handler om disse mål. Den ene temåvelse er en øvelse, hvor eleverne skal tage stilling ved at bevæge sig, og den anden øvelse tager afsæt i et filminterview. Efter de to temåvelser skal I sammen lave en leg, inden modulet afsluttes med opsamling og evaluering.

Inden fagpersonen introducerer den første øvelse, mindes eleverne om aftalerne om det trygge rum og vigtigheden af ikke at fortælle meget personlige ting om sig selv, som man kommer i tanke om i forbindelse med modulet. Hvis arbejdet med øvelserne giver anledning til, at man gerne vil tale med fagpersonen eller en anden voksen på skolen om personlige oplevelser eller tanker, er det vigtigt, at man kommer og taler med fagpersonen om det bagefter.

TEMAØVELSE I

15 minutter

'RAR OG IKKE RAR BERØRING' – vurderingsøvelse

Formål: at fremme en dialog om eksempler på rar og ikke rar berøring samt handlemuligheder, hvis ens ret til at bestemme over egen krop krænkes.

Materialer: Tre A4-ark, hvor der står henholdsvis 'RART', 'IKKE RART' og 'VED IKKE'

Beskrivelse:

Fagpersonen markerer en vurderingslinje i klassen. I den ene ende af linjen lægges et ark med teksten 'RART', og i den anden ende lægges et ark med teksten 'IKKE RART'. Lidt væk fra linjen lægges et ark med teksten 'VED IKKE'.

Fagpersonen fortæller, at han/hun nu vil læse eksempler på berøring højt. Når fagpersonen har læst et eksempel højt, skal eleverne hver især forestille sig og vurdere, hvordan berøringen føles, og herefter placere sig på det sted på linjen, der passer til deres vurdering. Eksempelvis 'at blive skubbet'.

Hvis eleverne vurderer, det slet ikke føles rart at blive skubbet, placerer man sig helt henne ved feltet 'IKKE RART', hvis det både kan være rart og ikke rart, placerer man sig midt på linjen, og hvis det føles rart – uden dog at være helt rart – placerer man sig mellem midten af linjen og feltet 'RART'. Hvis man ikke ved, hvad man skal svare, stiller man sig i feltet 'VED IKKE'.

I forbindelse med øvelsen faciliterer fagpersonen en dialog om grænser, berøring og retten til at bestemme over egen krop (se forslag til spørgsmål nedenfor, som kan bruges i dialogen). Dialogen gennemføres med afsæt i elevernes vurderinger samt de forskelle og ligheder, der er mellem elevernes placeringer på linjen i relation til konkrete udsagn. Eksempelvis: Hvordan kan man mærke, at det ikke er rart at blive skubbet? Er der forskel på, hvem eller hvordan der bliver skubbet? Hvad kan man gøre, hvis man oplever, at nogen i skolen skubber en med vilje og måske gør det flere gange? Hvordan kan man selv tage ansvar, hvis man ved et uheld kommer til at skubbe til andre?

Pædagogiske pointer:

Det er vigtigt, at dialogen i øvelsen lægger op til refleksion og bliver både konkret og handlingsorienteret. Det konkrete handler om at give eleverne mulighed for at sætte ord på, hvordan man kan mærke på sig selv eller aflæse på andre, at noget føles rart eller ikke rart. Det handler også om at tale om konkrete eksempler på, hvordan den samme berøring kan føles såvel rar som ikke rar afhængigt af situationen, eller hvem der rører en. Det handlingsorienterede handler om, hvordan man kan håndtere situationer, hvor man kommer ud for, at nogen rører en på en måde, der føles ubehageligt for en.

En vigtig pointe ved øvelsen er, at vi har forskellige grænser for, om en berøring føles rar eller ikke rar, og i et fællesskab, eksempelvis klassefællesskabet, er det vigtigt at respektere hinandens forskellige grænser. Det handlingsorienterede handler derfor også om, hvad man i klassen kan gøre for at aflæse og respektere hinandens grænser.

Se forslag til fokuspunkter i dialogen i forlængelse af udsagnene til øvelsen.

Udsagn til øvelsen:

- At give hånd
- At blive aet på kinden
- At blive skubbet
- At få et knus af sine forældre
- At få et knus af en god ven
- At få et knus af nogen, man ikke kender
- At stå tæt op af nogen i en fyldt bus
- At blive rørt på ryggen
- At blive rørt på numsen
- At blive aet på ryggen
- At blive kildet under fødderne
- At danse tæt
- At komme meget tæt på hinanden i forbindelse med sport
- At komme meget tæt på hinanden i forbindelse med leg
- At få massage
- At blive prikket på skulderen

I dialogen anbefales det at sætte fokus på:

- Hvordan man kan mærke i kroppen, at en berøring er rar eller ikke rar.
- Hvordan vi har forskellige grænser for, hvad der føles som rar eller ikke rar berøring.
- Hvordan nogle steder på kroppen er mere private end andre.
- Hvordan det kan være forskelligt, hvem man synes, der må komme tæt på en.
- Hvad man kan gøre, hvis nogen rører en på en måde, man ikke bryder sig om.
- Hvad det vil sige at bestemme over sin egen krop.
- Hvordan berøring, der i nogle tilfælde kan optræde som god berøring, eksempelvis at blive aet på ryggen, kan skifte karakter, hvis det er forbundet med tvang og psykisk vold.
- Hvem man kan tale med, hvis man har brug for hjælp til at sige fra.
- Hvordan man kan se på andre, at de oplever en berøring som ubehagelig.
- De positive aspekter ved rar berøring – eksempelvis hvordan rar berøring i form af knus, massage eller at blive kildet roligt på armen – kan påvirke, hvordan man har det.
- Hvad eleverne i klassen kan gøre for at respektere hinandens forskellige grænser.

TEMAØVELSE 2

40 minutter

'SEKSUELLE OVERGREB – HVAD ER DET?'

– filminterview og dobbeltcirkeløvelse

Formål: at fremme viden og skabe dialog om seksuelle overgreb samt handlemuligheder, hvis man selv eller nogen, man kender, udsættes for seksuelle overgreb.

Materialer:

- Undervisningsfilmen 'Seksuelle overgreb – hvad er det?', som findes på: www.redbarnet.dk/skole under 'Fagpersoner'
- **Arbejdsark, modul 7, 'Interview om seksuelle overgreb'** til hver elev.

Beskrivelse:

Fagpersonen fortæller eleverne, at de i denne temaøvelse skal se et filminterview, hvor en psykolog fra Red Barnet fortæller om seksuelle overgreb. Eleverne skal vide, at seksuelle overgreb kan handle om mange forskellige situationer, hvor man på en seksuel måde får overskredet retten til at bestemme over sin egen krop. Ved at se filmen får eleverne flere informationer om, hvad et seksuelt overgreb kan være, og hvad man kan gøre, hvis man selv eller andre bliver udsat for grænseoverskridende adfærd eller et seksuelt overgreb.

Elevernes forforståelse

For at eleverne kan rumme de alvorlige perspektiver på seksuelle overgreb, der præsenteres i filmen, anbefales det at indlede temaøvelsen med at tale om, hvad sex er, og hvad eleverne forbinder med sex. Det giver mulighed for, at eleverne dels kan få grin af i forhold til at tale om sex, og dels overvinde de evt. barrierer, nogle elever kan have i forhold til at tale om sex. Indledningen kan også give rum for at tale om sex som noget positivt, naturligt og rart mellem to ligeværdige mennesker, der holder af hinanden og begge er klar til sex, inden man går over til den mere alvorlige del, der handler om sex som noget grænseoverskridende, krænkende og strafbart. Denne form for indledning kan være særlig vigtig i klasser, hvor det er nyt for eleverne at arbejde med tematikker omkring seksualitet og sex.

Indled eksempelvis med en fælles associationsøvelse over ordet sex, hvor eleverne siger alle de ting, de kommer i tanke om, når de hører ordet 'sex'. Med afsæt i elevernes associationer faciliterer fagpersonen en dialog, hvor der eksempelvis kan sættes fokus på:

- I hvilke sammenhænge man bruger de forskellige ord fra associationsøvelsen.
- At sex kan være andet end samleje – eksempelvis at røre hinanden på kønsorganerne.
- Hvordan sex er noget positivt, der handler om at have det rart sammen, og at det er noget, der foregår mellem to ligeværdige personer, der begge har lyst til at have sex.
- Den seksuelle lavalder, og hvorfor det ikke er tilladt for nogen over 15 at have sex med nogen, der er under 15 år. Læs mere om den seksuelle lavalder på www.sexlinien.dk (søg på seksuel lavalder).

Inddrag evt. animationsfilmen 'Hvad er sex for noget?' (fra Sex & Samfund), som på et minut fortæller noget om, hvad sex kan være. Filmen findes på www.sexfordig.dk under 'Film' og kategorien 'Sex'.

Filminterview og dobbeltcirkel

Arbejdsarket uddeles til eleverne, og fagpersonen gennemgår arket, inden filminterviewet vises. På arbejdsarket skal eleverne notere centrale pointer fra interviewet. Det anbefales, at eleverne ser filmen to gange, og at de noterer pointer, mens de ser filmen anden gang.

Herefter gennemføres en dobbeltcirkeløvelse, hvor eleverne taler sammen om pointerne i interviewet med henblik på at hjælpe hinanden med at forklare og forstå interviewets pointer. Fordel eleverne i to lige store grupper: Eleverne i gruppe 1 stiller sig i en indercirkel, og eleverne i gruppe 2 stiller sig i en ydercirkel, så eleverne står over for hinanden to og to med ansigterne mod hinanden.

Fagpersonen stiller et spørgsmål. Når fagpersonen siger "værsgo", skal makkerparret hjælpe hinanden med at besvare spørgsmålet. Der afsættes cirka 1 minut til hvert spørgsmål, og man taler med hinanden, til fagpersonen siger "tak".

Herefter beder fagpersonen ydercirklen rykke et skridt til venstre, så eleverne står over for en ny makker. Nu bedes eleverne hjælpe hinanden med at besvare et nyt spørgsmål.

Øvelsen fortsætter, indtil alle spørgsmål er besvaret. Fagpersonen kan evt. lade eleverne tale om det samme spørgsmål flere gange, idet der ved mødet med en anden makker kan opstå nye perspektiver.

Spørgsmål til dobbeltcirkler:

- Hvad er et seksuelt overgreb?
- Hvem er det typisk, der begår seksuelle overgreb mod børn?
- Hvad er det vigtigste, børn skal vide om seksuelle overgreb?
- Hvilke følelser oplever man typisk i forbindelse med et seksuelt overgreb?
- Hvad kan man gøre, hvis man selv eller nogen, man kender, udsættes for seksuelle overgreb?

Som opsamling på filminterviewet og dobbeltcirkeløvelsen faciliterer fagpersonen en evaluerende dialog om interviewets temaer og det, eleverne har talt om i øvelsen. I dialogen skal eleverne have mulighed for at udtrykke viden og tanker om seksuelle overgreb, og der tales om, hvilke handlemuligheder man har, hvis man selv eller nogen, man kender, udsættes for seksuelle overgreb.

Fagpersonen kan tage afsæt i følgende spørgsmål:

- Hvis I skulle beskrive, hvad et seksuelt overgreb er, hvad ville I så svare?
- Hvilken viden om, hvem det er, der udsætter børn for seksuelle overgreb, synes I, alle børn bør kende?
- Hvordan tænker I, man kan kende forskel på de rare knus og kram og almindelig fysisk kontakt med en voksen, som børn har brug for, og så et seksuelt overgreb? (Tal eksempelvis om, at seksuelle overgreb også handler om at have magt over et andet menneske).
- Hvem kan man tale med, hvis man er usikker på, om man er udsat for noget, der er et seksuelt overgreb?
- Hvorfor tror I, det er svært at tale med andre om seksuelle overgreb, hvis man selv er udsat for det?
- Hvad skal man gøre, hvis man får at vide, at ens ven eller veninde er udsat for seksuelle overgreb?
- Hvem tænker I, man skal tale med, hvis man bliver udsat for seksuelle overgreb?
- Hvorfor er det vigtigt, at børn ved noget om seksuelle overgreb?
- Hvad tror I, der sker, når et seksuelt overgreb bliver opdaget?
- Hvorfor er det vigtigt, at seksuelle overgreb bliver opdaget?

I den opsamlende dialog bør det understreges, at seksuelle overgreb aldrig er barnets skyld, og at det er vigtigt, det bliver opdaget, hvis det sker, fordi det er ulovligt, og fordi ingen børn skal udsættes for seksuelle overgreb. Fremhæv også den kendsgerning, at den, der udsætter et barn for et seksuelt overgreb, ofte er én, barnet kender godt, og én, barnet holder af, og at det gør det særlig svært for barnet, fordi man er bange for, hvad der vil ske med den, der begår overgreb, hvis det afsløres. Pointér også, at det både kan være mænd og kvinder, der begår overgreb, og at seksuelle overgreb også kan ske på nettet/ via digitale medier.

Mange børn vil gerne vide, hvad der sker, når et seksuelt overgreb bliver opdaget. Det er vigtigt at være så konkret som muligt uden at gå i detaljer, da der ikke kan gives en færdig opskrift på, hvad der sker. Det afhænger af situationen, og hvem det er, mistanken retter sig mod. Men børnene skal vide, at hvis eksempelvis en lærer, pædagog, sundhedsplejerske eller en anden voksen på eller uden for skolen får kendskab til, at et barn udsættes for seksuelle overgreb, har den voksne pligt til at melde det til kommunen. Det har man, fordi børn har ret til at blive beskyttet mod vold og seksuelle overgreb, og de har ret til at have det godt. Voksne skal hjælpe og beskytte børn, så de trives og udvikler sig sundt.

I kommunen skal man hurtigt vurdere og beslutte, hvad der skal gøres for at hjælpe barnet og stoppe overgrebene. I de fleste tilfælde vil kommunen melde overgrebet til politiet. Politiet tager sig af efterforskningen og undersøger om den, der anklages for overgreb, skal anholdes. Kommunen tager sig af barnet. For at hjælpe barnet vil der blive holdt nogle møder med barnet og barnets familie. De bliver holdt i 'Børnehuset', der er et sted, hvor medarbejderne har særlig viden om, hvordan man hjælper familier, hvor der er sket seksuelle overgreb. De ved også, hvordan man kan undersøge, tale med og hjælpe børn udsat for seksuelle overgreb.

Afslut øvelsen med at fortælle eleverne, at det heldigvis er de færreste voksne, der begår seksuelle overgreb mod børn, men når det sker, skal det opdages.

Afslutningsvis får eleverne at vide, at de skal slutte af med at tænke på noget rart. Bed dem lukke øjnene uden at sige noget. Når alle har lukket øjnene, siger fagpersonen, at eleverne skal tænke på, hvordan det føles, når man får et helt almindeligt og rart kram fra en voksen, man holder af. Bed herefter eleverne tænke på, hvad de synes er det vigtigste af det, de har lært i dag. Herefter skal eleverne åbne øjnene. De skal ikke sige højt, hvad de har tænkt på, men bare tage det med som noget vigtigt, de selv har lært. Læg gerne op til, at hvis nogen elever vil drøfte noget med fagpersonen efter undervisningen, er de meget velkomne til det.

De yngste elever på mellemtrinnet

Filminterviewet 'Seksuelle overgreb – hvad er det?' er udviklet med henblik på at kunne bruges til elever på mellemtrinnet. Det er dog op til den enkelte fagperson at vurdere, om den klasse, man skal undervise, er fagligt og modenhedsmæssigt klar til at se filminterviewet.

Alternativt kan filmen 'Det er din krop', som findes på www.redbarnet.dk/skole under '0.-3. klasse', anvendes til de yngste på mellemtrinnet. Filmen er udviklet af Sex & Samfund og handler om grænser og retten til at sige fra. Filmen kan ses i fællesskab i klassen, hvorefter fagpersonen med afsæt i filmens tematikker faciliterer en dialog, der sætter fokus på:

- I hvilke situationer får personer i filmen overtrådt deres grænser?
- Hvorfor tror I, det er svært for personer at sige fra, når deres grænser bliver overtrådt?
- Hvordan tror I, personer i filmen kan mærke, at deres grænser bliver overtrådt?
- Hvad kan man gøre, hvis ens grænser bliver overtrådt i skolen?
- Hvem kan man tale med, hvis ens grænser bliver overtrådt hjemme?
- Hvad er forskellen på at få et kram på en rar og en ikke rar måde?
- Er der nogen steder på kroppen, der er mere private end andre?
- Hvad kan man gøre for at hjælpe ens venner, hvis de fortæller, de får deres grænser overtrådt enten i skolen eller derhjemme?
- Hvad vil det sige, at man har ret til at bestemme over sin egen krop?
- Hvad fortæller filmen om retten til at bestemme over egen krop?
- Hvad synes I er vigtigt at vide om retten til at bestemme over egen krop?

Eleverne kan evt. arbejde i grupper med udvalgte spørgsmål inden den fælles dialog.

OBS.! Hvis man som fagperson vælger at bruge denne film i stedet for filminterviewet, skal læringsmål og evalueringsark tilpasses, så det passer til filmens indhold.

ENERGIZER

5 minutter

'BALLONLEG'⁴⁰

Formål: at aktivere eleverne fysisk med afsæt i modulets tema om berøring. At styrke samarbejdet mellem eleverne.

Materiale: 3-5 balloner afhængigt af antal elever i klassen.

OBS.! Vær opmærksom på, at øvelsen kræver god plads.

Beskrivelse:

1. Forklar eleverne, at I afslutningsvis skal lave en øvelse, der kræver samarbejde og opmærksomhed på, hvordan man omgås hinanden fysisk.
2. Elever og fagpersoner stiller sig op i en cirkel, så I næsten står skulder mod skulder.
3. Fagpersonen forklarer, at der nu vil blive spillet 3-4 balloner ind i rundkredsen. Det er alles opgave i fællesskab at holde ballonerne i spil. Ballonerne må ikke røre jorden.
4. Mens I spiller, skal I passe på hinanden og være opmærksomme på, at I ikke rører hinanden på en ubehagelig måde. Det gælder nu om at se, hvor lang tid I kan holde alle balloner i luften, samtidig med at I passer godt på hinanden og hjælper hinanden i legen.

Variation: Hold hinanden i hånden, og sørg for i fællesskab at holde ballonen i luften uden at slippe hinandens hænder.

AFSLUTNING OG EVALUERING

10 minutter

Formål: at eleverne får mulighed for at melde tilbage, hvordan de synes, det har været at deltage i dagens modul, samt evaluering af elevernes læring med afsæt i de opstillede læringsmål.

Materialer: 'Evalueringsark, modul 7' til hver elev

Beskrivelse:

Udlever 'Evalueringsark, modul 6' til alle elever, og gennemgå arket med dem. Eleverne kan enten udfylde arket alene eller sammen med andre. I kan også have en fælles dialog i gruppen, mens eleverne skriver eller tegner på deres eget ark. Sørg evt. for at have ekstra papir til de elever, der helst vil tegne.

Det udfyldte evalueringsark sættes i elevens mappe.

Alternativt brug evalueringslegen 'Kaste med bold', som er beskrevet sidst i modul 9 side 149.

Mulige samtaleemner kunne være:

- Hvad ved du nu, som du ikke vidste før?
- Hvad er det vigtigste, du nu ved om retten til at bestemme over egen krop?
- Hvilke af de ting, vi har talt om i dag, vil du dele med dine forældre, søskende eller en god ven?
- ...

Modul 7 'Min krop er min' er udviklet af Sex & Samfund i samarbejde med Red Barnet

SEX
SAMFUND